

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola elektrotechnická a informačních technologií Brno

Číslo a název projektu: **CZ.1.07/1.5.00/34.0521 – Investice do vzdělání nesou nejvyšší úrok**

Autor: Ing. Bohumír Jánoš

Tematická sada: Laboratorní cvičení z elektrotechnických měření

Téma: **Měření přechodných dějů v obvodech RC a RL**

Číslo materiálu: VY_52_INOVACE_02_16_JABO

Anotace:

Materiál je určen pro 3.ročníky SPŠEIT. Jedná se o pracovní sešit k úloze „Měření přechodných dějů v obvodech RC a RL“. Cílem cvičení je prohloubit si teoretické znalosti o přechodných dějích v jednoduchých sériových obvodech 1.řádu a ukázat možnosti měření přechodných dějů a jejich parametrů pomocí modulového výukového systému rc2000 - μ LAB. Úloha je méně náročná na zapojování, ale náročnější na početní zpracování technické zprávy. Úloha je vhodná pro všechny studijní obory SPŠEIT s výukou předmětu Elektrotechnická měření.

Měření přechodných dějů v obvodech RC a RL

Jméno a příjmení:

Třída:

Datum měření:

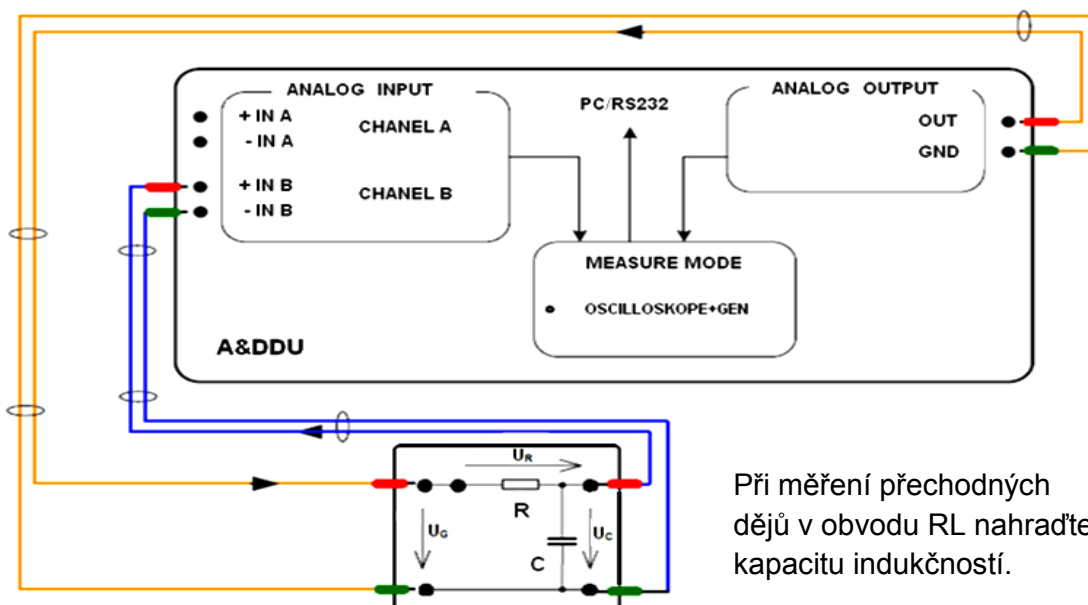
1 Zkoušený předmět

Obvody RC a RL sestavené z prvků modulového výukového systému rc 2000 - μ LAB.

2 Zadání

- Určete amplitudu, offset a frekvenci obdélníkového signálu používaného pro studium přechodných dějů.
- Ověřte vlastnosti přechodného děje v RC obvodu pro obdélníkový signál. Změřte časové průběhy napětí na kondenzátoru a odporu. Určete časovou konstantu τ , vypočítejte a zobrazte průběh napětí na kondenzátoru a odporu, porovnejte naměřené a vypočtené hodnoty.
- Ověřte vlastnosti přechodného děje v RL obvodu pro obdélníkový signál. Změřte časové průběhy napětí na cívce a odporu. Určete časovou konstantu τ , vypočítejte a zobrazte průběh napětí na cívce a odporu, porovnejte naměřené a vypočtené hodnoty.

3 Schéma zapojení

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4 Teoretický rozbor úlohy

Vypracujte za domácí přípravu.

5 Zpracování naměřených hodnot

Tab. 1 Naměřené a vypočtené hodnoty pro RC obvod

$v = \quad ^\circ\text{C}$

RC	Měřeno				Vypočteno				Odchylka				
	τ	$t=\tau$		$t=2\tau$		$t=\tau$		$t=2\tau$		$t=\tau$		$t=2\tau$	
		u_{cm}	u_{rm}	u_{cm}	u_{rm}	u_{cm}	u_{rm}	u_{cm}	u_{rm}	δ_{uc}	δ_{ur}	δ_{uc}	δ_{ur}
	ms	V	V	V	V	V	V	V	V	V	%	%	%
Nabíjení	0,1					3,16	1,84						
Vybíjení	0,1					1,84	-1,84						
Poznámka: $R = 10 \text{ k}\Omega$, $C = 10 \text{ nF}$, $U_g = 5 \text{ V}$													

Tab. 2 Naměřené a vypočtené hodnoty pro RL obvod

$v = \quad ^\circ\text{C}$

RL	Měřeno				Vypočteno				Odchylka				
	τ	$t=\tau$		$t=2\tau$		$t=\tau$		$t=2\tau$		$t=\tau$		$t=2\tau$	
		u_{lm}	u_{rm}	u_{lm}	u_{rm}	u_{lm}	u_{rm}	u_{lm}	u_{rm}	δ_{ul}	δ_{ur}	δ_{ul}	δ_{ur}
	ms	V	V	V	V	V	V	V	V	V	%	%	%
Připojení													
Zkratování													
Poznámka: $R = 2 \text{ k}\Omega$, $L = 1 \text{ H}$, $U_g = 5 \text{ V}$													

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

6 Příklad výpočtu

➔ Pro obvod RC platí za předpokladu ideálních prvků rovnice:

$$u_R(t) + u_C(t) = u_G(t) = \begin{cases} U_0 & \text{pro nabíjení} \\ 0 & \text{pro vybíjení} \end{cases} \quad (1)$$

Připojení zdroje k obvodu – zadané vztahy vypočtete pro $t=\tau$ a $t=2\tau$ a zapište do tabulky 1:

$$u_C(t) = U_0 \cdot \left(1 - e^{-\frac{t}{\tau}}\right) = \quad (2)$$

$$u_R(t) = R \cdot i(t) = U_0 \cdot e^{-\frac{t}{\tau}} = \quad (3)$$

Zkratování obvodu – zadané vztahy vypočtete pro $t=\tau$ a $t=2\tau$ a zapište do tabulky 1:

$$u_C(t) = U_0 \cdot e^{-\frac{t}{\tau}} = \quad (4)$$

$$u_R(t) = R \cdot i(t) = -U_0 \cdot e^{-\frac{t}{\tau}} = \quad (5)$$

➔ Pro obvod RL platí za předpokladu ideálních prvků rovnice:

$$u_R(t) + u_L(t) = u_G(t) = \begin{cases} U_0 & \text{vznik proudu} \\ 0 & \text{zánik proudu} \end{cases} \quad (6)$$

Připojení zdroje k obvodu - zadané vztahy vypočtete pro $t=\tau$ a $t=2\tau$ a zapište do tabulky 2:

$$u_L(t) = U_0 \cdot e^{-\frac{t}{\tau}} = \quad (7)$$

$$u_R(t) = U_0 \cdot \left(1 - e^{-\frac{t}{\tau}}\right) = \quad (8)$$

Zkratování obvodu - zadané vztahy vypočtete pro $t=\tau$ a $t=2\tau$ a zapište do tabulky 2:

$$u_L(t) = R \cdot i(t) = -U_0 \cdot e^{-\frac{t}{\tau}} = \quad (9)$$

$$u_R(t) = U_0 \cdot e^{-\frac{t}{\tau}} = \quad (10)$$

7 Grafické řešení

Předpokládané průběhy napětí - screenshots (snímky obrazovky).

8 Pokyny k měření

- Na funkčním generátoru nastavte obdélníkový signál 5 V s kmitočtem 1 kHz takto: v sekci *Output* zvolte tlačítko **Open**, v dialogovém okně vyberte definiční soubor obdélníkového impulsu *1kHzPulse5V.aio*. Rozsah zobrazení kanálu OUT i B ponechte 5 V, rozsah časové osy 1,0 ms.
- Sestavte měřicí systém podle obr.1 a odměřte průběhy napětí na kondenzátoru a odporu pro obdélníkový signál.
- Dále postupujte dle zadání, sejmuté obrazovky popište a uložte na svůj disk. Při měření přechodných dějů v obvodu RL postupujte obdobným způsobem

9 Použité přístroje

- Odporová dekáda (1k-999kohm) + kapacitní dekáda (1 nF - 999 nF)
- Odporová dekáda (1k-999kohm) + indukčnost 1H
- Měřicí systém rc2000 - μ LAB (A&DDU jednotka, zdroj 5 V/3 A, napájecí kabely – 1 $\times$ červený, 1 $\times$ zelený)
- Propojovací pole
- PC + program RC 2000+*1kHzPulse5V.aio*
- Vodiče + propojovací sondy

10 Závěr

Uveďte, čím jsou způsobeny rozdíly mezi naměřenými a vypočtenými hodnotami. Pomocí naměřených hodnot napětí ověřte, zda pro RC a RL obvody platí vztahy (1) a (6).

Domácí příprava

Nastudujte na webu teorii přechodných dějů v obvodech 1.řádu s jedním setrvačným prvkem C nebo L.

Kdy dochází k přechodnému ději v lineárním obvodu?

Co je to časová konstanta τ obvodů RC a RL a jak se určuje?

Odvodte vztahy pro výpočet odchylek δ_{ur} , δ_{uc} a δ_{ul} .